

Ioan-Aurel Pop reclamă atacurile împotriva credinței. Nu a fost așa mereu: Geneza națională și credința creștină

Într-un text transmis Centrului de Presă Basilica al Patriarhiei Române, Acad. Ioan Aurel Pop constată cu tristețe atitudini generalizate împotriva credinței.

Președintele Academiei Române reclamă că asocierea României și a națiunii creștine îi irită pe mulți contemporani, îi supără pe cei „deștepți”. El spune că unii „toboșari ai vremurilor noi” vor neapărat o lume următoare atee, necreștină, automatizată și robotizată.

„Mai văd că unii dintre criticii credinței și ai bisericii ar vrea nu numai să facă lumea de azi <progresistă> și să ne cioplească pe toți după chipul și asemănarea lor, dar fac eforturi să schimbe și istoria care nu le convine. Or, aceasta seamănă a dictatură, a intoleranță, a discriminare. Oare pentru asta să fi luptat „aproapele

nostru” la 1848, la 1918, la 1989?”.

„Din fericire, nu a fost așa mereu. Nici pe vremea când s-a făcut această țară, liderii nu se purtau cu mânuși, ci se veștejeau reciproc, se pârau, se gratulau în limbaj colorat (domeniu în care suntem campioni și astăzi!). Dar, dincolo de orice orientare politică și chiar grad de cultură, au pus împreună umărul pentru țară, aproape la unison, ca într-o simfonie. Există parcă atunci un cuvânt de ordine subînțeles: < să nu hulim cele sfinte >”, iar între acestea se aflau credința, țara, națiunea”.

Academicianul spune că el a asociat mereu credința (și Biserica noastră) cu națiunea și cu Țara Românească din rațiuni mai ales istorice.

Textul integral semnat de Ioan-Aurel Pop:

Geneza națională și credința creștină

Am văzut, cu tristețe, în ultima vreme, că asocierea României și a națiunii române cu credința creștină îi irită pe mulți contemporani, îi supără pe cei „deștepți” ori pe cei care se cred mai „deștepți” decât alții. Am pus cuvântul „deștepți” între ghilimele, fiindcă l-am luat nu în sensul curent contemporan, ci în sensul său original și primar, acela de „treji” sau „treziți” din „somnul cel de moarte”. „Treziții” îi consideră pe mai toți românii cufundați în acel „somn”. Însă „deștepți” sau „treziți” se consideră pe sine mulți dintre frustrați, mulți dintre cei autosuficienți, fiindcă sunt iritați de mesajele care nu le convin.

Dar, oricât de ciudat le-ar părea unora, astăzi nu poți să fii „deștept” în spațiul public fără cultură, fără cunoaștere, fără învățătură.

Eu am asociat credința (și Biserica noastră) cu națiunea și cu Țara Românească din rațiuni mai ales istorice. Studiul istoriei este meseria mea și fac această meserie de mulți ani, cu pasiune. Poporul român există în istorie de pe la finele mileniului I al erei creștine, adică de peste o mie de ani. În cea mai mare parte a acestei lungi perioade de timp, oamenii și-au văzut de necazurile și de bucuriile lor, de viața lor simplă, împărțită, în cea mai mare parte, între muncă și odihnă, între luptă și tihnă.

Secole la rând, grija de căpetenie a majorității oamenilor a fost „pâinea noastră cea de toate zilele”, adică preocuparea de viațuire și, adesea, de supraviețuire fizică. Oamenii cu trai decent și îndestulat au reprezentat în Europa, până prin secolul al XIX-lea, între 2 și 5% din toată populația. Asta nu înseamnă, în ciuda prejudecăților curente, că oamenii de demult, fiind săraci din punct de vedere material, nu au putut cugeta liber, în limitele orizontului lor. Ideea pedepselor crunte aplicate în Evul Mediu celor care nu gândeau pe linia oficială laică sau religioasă este, în mare

parte, falsă (vezi, de exemplu, Régine Pernoud, *Pour en finir avec le Moyen Âge*, în varii ediții apărute în franceză, dar și în alte limbi).

Inchiziția din Occident - fără relevanță în lumea răsăriteană bizantină - a aplicat teribilele sale pedepse nu în Evul Mediu, ci la începuturile Epocii Moderne (care începe pe la 1400-1500). Gândirea liberă nu a fost nici atunci în largul ei, dar a fost cu adevărat arestată în perioadele mai recente și mai ales în vremea dictaturilor de extremă dreaptă sau de extremă stângă din secolul al XX-lea. Iar românii, spre deosebire de multe alte popoare europene, au trăit patru decenii lungi de comunism, în care credințele și Bisericile au fost crunt persecutate (unele au fost desființate prin lege), în care educația religioasă a fost interzisă, în care manifestările publice ale cultelor (mari ceremonii, pelerinaje, sărbători de hram, sfințiri de biserici etc.) au fost oprite sau poprite.

După evenimentele din decembrie 1989, aceste opreliști absurde au fost abolite și majoritatea românilor au sperat că orice fel de amestec al politicului în treburile cultelor, în manifestările de credință ale cetățenilor ar fi de domeniul trecutului. Firește, au existat și există oameni care nu sunt religioși și chiar unii care luptă contra credințelor și instituțiilor religioase, care sunt sau se declară atei, agnostici, „progresiști”, marxiști ori neomarxiști etc. Într-o societate democratică, există loc pentru toți (aceasta este esența democrației), atâta vreme cât nu se încalcă libertatea de credință și de conștiință a altora și nu se îngrădește manifestarea credinței celorlalți.

Este absurd să condamnăm regimul comunist, dar să aplicăm în continuare, unii dintre noi, metodele sale discriminatorii și exclusiviste. O societate liberă trăiește și își manifestă libertatea și prin polemici, dar polemicile publice au rostul lor, au formele lor decente, se adaptează unui nivel înalt de civilizație și de cultură civică. Nu se poate face polemică publică folosind limbaje suburbane, lovituri sub centură, atacuri la persoană, înverșunări și amenințări. Este trist că, la trei decenii de la revenirea în Cetate a libertății de credință și de conștiință, unii o neagă în numele „progresului”.

Noi nu știm cum va fi viitorul, dar trecutul românilor s-a construit în mare parte prin idealul creștin, prin tăria credinței și prin forța Bisericii. Recent, această afirmație a mea, ca istoric, i-a deranjat pe unii „toboșari ai vremurilor noi”, care vor neapărat o lume următoare atee, necreștină, automatizată și robotizată. Aceștia ar prefera să scoatem orice referință religioasă din viețile noastre și chiar să interzicem/schimbăm Imnul Național, pentru că acesta cuprinde versuri de genul „Preoți cu crucea-n frunte, căci oastea e creștină”. Ca urmare, unii dintre aceștia au pornit polemici fără de principii, pline de umori și de ură, adesea la adăpostul

anonimatului, vădind o intoleranță cruntă și o incultură crasă.

Din fericire, nu a fost așa mereu. Nici pe vremea când s-a făcut această țară, liderii nu se purtau cu mănuși, ci se veștejeau reciproc, se pârau, se gratulau în limbaj colorat (domeniu în care suntem campioni și astăzi!). Dar, dincolo de orice orientare politică și chiar grad de cultură, au pus împreună umărul pentru țară, aproape la unison, ca într-o simfonie. Exista parcă atunci un cuvânt de ordine subînțeles: „să nu hulim cele sfinte”, iar între acestea se aflau credința, țara, națiunea.

Nu dau decât un exemplu și nu unul din lumea laică – care se inflamează mult mai acut și se repede ușor la invective – ci din viața noastră bisericească, greu încercată și ea astăzi. De la 1744 (când Ioan Inochentie Micu Klein a convocat la Blaj un Sinod General (un fel de congres național românesc, dincolo de orice diferență confesională), trecând prin actul fundamental al națiunii numit Supplex Libellus Valachorum (1791-1792) și semnat de Gherasim Adamovici (ortodox) și Ioan Bob (greco-catolic), prin Revoluția de la 1848-1849 (Marea Adunare Națională de la Blaj, prezidată de episcopii Andrei Șaguna, ortodox și Ioan Lemeni, greco-catolic), prin Mișcarea Memorandistă (1881-1894) și ajungând la 1918 (greco-catolicul Iuliu Hossu, viitor cardinal și ortodoxul Miron Cristea, viitor patriarh), slujitorii și ierarhii celor două Biserici românești din Ardeal, ca și liderii laici de ambele confesiuni – deși nu se iubeau mereu, ba, dimpotrivă, aveau dese momente încordate și chiar conflicte – au fost împreună, uniți în asumarea rolurilor de lideri ai națiunii, nelăsând să răzbată nicio fisură în exterior. Diferențele erau normale, dar până la credință, la patrie și la națiune.

Astăzi, crezându-ne atosteștiutori, nu mai respectăm principiile, valori și nici virtuți. Și, evident, nu mai avem respect nici pentru trecut și nici pentru profesioniștii trecutului. Imnul Național exprimă un mare adevăr: cel puțin până la 1848 și cu precădere în provinciile aflate sub dominație străină (unde trăiau mai mult de jumătate dintre toți românii de atunci), mișcarea de emancipare națională a fost condusă de preoți, de „preoți cu crucea-n frunte”.

De pe la 1350-1400, românii din Transilvania (iar Transilvania reprezintă azi circa 40% din teritoriul și populația României) nu au mai avut voie să aibă o clasă politică laică în nume propriu, românesc, adică o stare (sau o „națiune”, cum se spunea de la 1500 încoace), cum aveau nobilii (maghiari), sașii și secuii. Liderii politici și religioși ai românilor au fost, de atunci și până în secolul al XIX-lea, clericii ortodocși și, după 1700, ortodocși și greco-catolici, adică slujitorii Domnului de rit bizantin.

Ambele Biserici românești din Ardeal au același rit, pornesc din aceeași rădăcină, iar greco-catolicii au fost înainte de „unirea religioasă” ortodocși. Mulți, contemporani, animați de valorile și realitățile prezentului, au mari dificultăți în înțelegerea și acceptarea acestei realități. Neînțelegerea vine dintr-o prejudecată, anume din neputința de a concepe că separarea oficială dintre laic și religios s-a produs foarte târziu, odată cu ceea ce numim constituționalismul modern. Pentru oamenii medievali, atașamentul nețărmurit față de credință și față de Biserică era un comandament de viață, iar viața de atunci nu se putea concepe în afara credinței și a Bisericii.

Laicul și religiosul interferau în asemenea măsură încât erau un monolit și formau însăși viața de odinioară. Separarea conștientizată dintre laic (mirean) și religios (confesional) s-a făcut foarte târziu, odată cu separarea constituțională dintre stat și Biserică. Toate cuceririle de drepturi – puține, câte au reușit să obțină românii transilvăneni până la 1848 – s-au făcut sub conducerea clericilor. Drept dovadă, avem măsurile luate de inamici contra acestora.

De exemplu, după căderea și moartea lui Mihai Viteazul, dieta Transilvaniei (din care nu făcea parte niciun român) a decis să rupă legătura cu ambele „principate valahe” și a interzis intrarea în Transilvania a tuturor clericilor de la sud și est de Carpați, pentru că „Tiranul” și „Valahul” (adică Mihai Viteazul) își pregătise „invazia” prin „tainica lucrare a preoților săi care se numesc călugări”. Acestea sunt fapte înregistrate de istorie și ele nu se pot șterge pentru că nu convin unor contemporani ai noștri.

Toate aceste fapte au fost consemnate, după descifrarea și interpretarea a mii de surse, de către mai mulți istorici, dar mai ales de către David Prodan, într-o capodoperă a sa, numită *Supplex Libellus Valachorum*. Din istoria formării națiunii române (apărută în mai multe ediții, din 1948 încoace). Autorul, de formație materialistă interbelică și nu contrafăcută sub influența comuniștilor (de altminteri, David Prodan și-a depus carnetul de partid în 1962, intrând în rezistența intelectuală contra regimului), demonstrează (în cartea citată și în altele) cum ne-au condus de-a lungul istoriei medievale și moderne, până la 1848, preoții. Nicolae Iorga a călătorit în Transilvania abia la cumpăna secolelor al XIX-lea și al XX-lea (marele istoric fiind născut în 1871) și a înțeles de îndată secretul supraviețuirii acestor români obidiți. Înțelegerea se vede din titlul cărții sale apărute în 1902, intitulată *Sate și preoți în Ardeal*.

După cercetări minuțioase, studiind viața românilor ardeleni cam de pe la 1400 până spre 1800, Nicolae Iorga a constatat că preoții au salvat naționalitatea noastră,

fapt pentru care le închină lor pomenita carte: „Preoților și învățătorilor din românia de peste munți, celor prin cari se păstrează neamul în așteptarea viitorului, care atârnă de vrednicia noastră, închină această carte autorul”. Ce poate să fie mai grăitor pentru rolul elitei noastre bisericești în istorie decât aceste vorbe cu putere se maximă ale celui mai important istoric român din toate timpurile? Omagiul este cu atât mai realist cu cât, până târziu, în secolul al XVIII-lea, tot preoții erau și învățători la școlile noastre, ținute nu de statul cel străin (străin de nevoile și de durerile noastre), ci de Biserică și de comunitate.

Când poetul Andrei Mureșanu a scris poezia „Un răsunet”, el avea în fața ochilor imaginea românilor conduși de liderii lor spirituali și pământești – preoții cu crucile lor pe piept, în inimi și în mâini – în drum spre Blaj, organizați în cete ordonate și disciplinate. Andrei Mureșanu a văzut cum, cu respect și smerenie, zecile de mii de români se uitau la copreședinții Adunării Naționale de la Blaj, din mai 1848, adică la episcopii Andrei Șaguna și Ioan Lemeni, ca la izbăvitorii lor, ca la liderii capabili să-i scoată la liman. De-aceea și nu din vreo fantezie de literat, poetul a i-a pus în vers pe „preoții cu crucea-n frunte”.

Așa s-au petrecut lucrurile, ele sunt demult istorie și istoria nu poate să fie schimbată. Dacă putem (sau, câteodată, avem doar iluzia că putem) schimba prezentul, dacă putem modifica sau măcar pregăti într-un anumit fel viitorul, trecutul rămâne mereu „așa cum a fost” (Leopold von Ranke). Iar specialiștii cinstiți au dreptul să-l reconstituie numai „așa cum a fost” și nu să-l „recondiționeze” după nevoile prezentului, după „comanda socială”, după comanditar, după mărimea plății în arginți, ori după gustul unora. Văd și eu în jurul meu pe unii semeni care repudiază și condamnă credința creștină, care atacă Biserica (Bisericile), care ar vrea să-i vadă și să-i facă pe toți oamenii de altă credință decât cea pe care o au, sau ateii, sau nihiliști, sau neomarxiști.

Am auzit deunăzi un „analist” imberb decretând că un om inteligent nu poate să fie credincios. Atunci trebuie să acceptăm că o armată de savanți, de la Copernic, Galileo Galilei, Blaise Pascal, Francis Bacon, Johann Kepler și până la Newton, Leibniz, Maxwell, Kelvin sau Pasteur au fost proști, căci lipsa de inteligență înseamnă, în limbaj popular, prostie.

Mai văd că unii dintre criticii credinței și ai Bisericii ar vrea nu numai să facă lumea de azi „progresistă” și să ne cioplească pe toți după chipul și asemănarea lor, dar fac eforturi să schimbe și istoria care nu le convine. Or, aceasta seamănă a dictatură, a intoleranță, a discriminare. Oare pentru asta să fi luptat „aproapele nostru” la 1848, la 1918, la 1989, pentru mutilarea prezentului și pentru modificarea trecutului, în acord cu voința unor grupuri marginale și animate de

ură? Oare pentru asta să fi murit în închisorile comuniste atâția intelectuali de-ai noștri creștini ortodocși, greco-catolici și de alte confesiuni?

Nu numai în Evul Mediu ci și în Epoca Modernă, românii au fost conduși de preoți, călugări, de ierarhi vrednici. Mai mult, hotărârea de unire de la Alba Iulia a fost citită de ierarhul greco-catolic Iuliu Hossu, iar un alt ierarh, cel ortodox, Miron Cristea a însuflețit mesele îmbrățișându-și „fratele” și spunând: „Pe cum ne vedeți azi îmbrățișați frățeste, așa să rămână îmbrățișați pe veci toți frații români!”.

Asta nu înseamnă că istoria noastră a fost imaculată sau că oamenii Bisericii nu au greșit sau nu greșesc, dar avem elementara obligație morală de respect pentru adevăr și pentru cei care ne-au condus prin vremuri bune și rele, ca să ajungem să trăim cu toții într-o țară a noastră. Nu avem dreptul să ascundem greșelile și nici să lăudăm neîmplinirile, dar suntem „condamnați” la cumpătare și echilibru.

Judecățile și prejudecățile prezentului nu ne dau cuvânt să blamăm ori să falsificăm trecutul. Dacă ne-am eliberat doar ca să proferăm blesteme și să punem stigmat, ne amăgim cu o falsă libertate. Libertatea noastră nu înseamnă limitarea libertății celorlalți, ci înseamnă înțelegere, acceptare, bunăvoință, iubire și bunătate.

Ioan-Aurel Pop

Foto credit: Basilica.ro / Mircea Florescu

basilica.ro